

GEOPOLITIČKE I DRUŠTVENE POSTAVKE ZA UBRZANJE INTEGRACIJE BIH U EU

Dr. sc. Slavo Kukić, redoviti profesor

Dopisni član ANUBiH
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru
Matice Hrvatske b. b., 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina
slavo.kukic@sve-mo.ba

Dr. sc. Momčilo Šavija

JU Radnički univerzitet u Banja Luci
Grčka 4, 78000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina
radnickiuniverzitet@teol.net

Sažetak

Bosna i Hercegovina je nesporni dio evropskoga prostora, istodobno i interesa EU da je učini sastavnim dijelom velike obitelji evropskih naroda. U prilog tome, uostalom, svjedoče i svakodnevni postupci institucija EU u odnosu na BiH. Razlozi tome su i želja za integriranjem prostora koji u zajednicu evropskih naroda još uvijek nije integriran, ali i razlozi geopolitičke naravi – iako se ovi potonji, istina, jednim svojim dijelom javljaju i kao negativna varijabla euroatlantskog priključivanja BiH. S druge strane, prepreke evropskomu putu se značajnim dijelom nalaze i u samoj BiH. U pitanju je, prije svega nedostatak konsenzusa o uvjetima pod kojima se evropskom putu daje zeleno svjetlo. U pitanju je, potom, i oživljavanju starog tipa simpatija prema Rusiji i njezinu sustavu vrijednosti. U pitanju je, na koncu, i pritajeno suprotstavljanje dijela političke klase zaživljavanju evropskoga sustava vrijednosti koji, među inim, podrazumijeva i funkcioniranje pravne države, a ona isključuje zajamčenu pravnu sigurnost bez obzira na vlastite čine.

Ključne riječi: EU, evropske vrijednosti, geopolitičke silnice, bosanskohercegovački konsenzus.

Uvod

BiH je jedna od rijetkih evropskih zemalja koja, po ideji Evropske unije dakako, još uvijek nije u potpunosti integrirana u evropski prostor. Razlog tome, međutim, nije Evropska unija, jer ona ima svoja pravila uključivanja

drugih u vlastitu obitelj. I ne samo to. Ruka koju prema BiH pruža zadnju godinu-dvije upućuje na zaključak kako je u njezinu slučaju od dijela tih pravila, odnosno standarda koje je sama utvrdila, spremna i odstupiti kako bi je uvukla u društvo evropskih naroda.

Razlog, drugim riječima, što je BiH i danas izvan velike obitelji evropskih društava je u njoj samoj, u procesima i standardima koji, jednostavno, nisu evropski – i njima je posvećen najveći dio prostora analize u nastavku ovog rada.

1. Bosna i Hercegovina je nesporni dio ukupnoga evropskog interesa

Da je Bosna i Hercegovina (BiH) u samom središtu interesa EU svjedoče mnogi detalji u zadnjih nekoliko godina. Uputno je prisjetiti se barem nekih od njih, onih najsvježijih posebice. Jedan od novijih je, primjerice, iz veljače 2016. godine – kada je BiH podnijela zahtjev za članstvo u EU.¹ Na podnošenje zahtjeva BiH se odlučila usprkos činjenici da nije ispunila tri uvjeta iz izvješća Evropske komisije o napretku BiH za 2015. godinu, koji su pretpostavka kredibilna zahtjeva,² i da je evropski komesar za susjedsku politiku i proširenje prije samog čina podnošenja zahtjeva dao do znanja kako bi za kredibilan zahtjev trebalo ispuniti barem dva od njih – uspostavu efikasnog mehanizma koordinacije i adaptaciju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s EU nakon ulaska Hrvatske u EU.

Sumnjičavost prema pozitivnom odgovoru na eventualno podneseni zahtjev usprkos svemu navedenom ispoljavali su svi koji se pitanjem evropskog integriranja BiH iole ozbiljno bave.³ Na moguće probleme ukazivali su i neki politički zvaničnici BiH upozoravajući da zemlje članice nemaju jedinstven pozitivan stav u vezi sa zahtjevom na čije se podnošenje odlučila BiH.⁴ Na

¹ 15. veljače 2016. godine je, u ime BiH, zahtjev u Bruxellesu predao Dragan Čović, predsjedavajući Predsjedništva BiH.

² Riječ je, prije svega, o obvezama u vezi s presudom „Sejdić i Finci“, odnosno izmjenama Ustava BiH koje bi pripadnicima nekonstitutivnih naroda omogućile da budu birani u Predsjedništvo BiH i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH. Riječ je, potom, o obvezi uspostave efikasnog mehanizma koordinacije koji bi u nefunkcionalnoj ustavnoj strukturi pomogao da se lakše donose odluke među pojedinim nivoima vlasti u procesu pristupanja EU. Riječ je, najzad, o obvezi adaptacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU nakon ulaska Hrvatske u EU, odnosno rješavanju pitanja tzv. tradicionalne trgovine.

³ Razlog tome je, uostalom, i u činjenici da je Evropska komisija tijekom 2015. godine Bosni i Hercegovini već progledala kroz prste u vezi s presudom „Sejdić i Finci“, zamjenjujući ga pitanjem Reformske agende, obvezom ekonomsko-socijalnih reformi koje vlasti BiH imaju provesti.

⁴ Prisjetimo se, na to je, među inima, upozoravao i Halid Genjac, član Zajedničke komisije za evropske integracije Parlamentarne skupštine BiH, navodeći primjer Njemačke, koja je

koncu, takva sudbina zahtjeva ne bi predstavljala nikakav presedan u dotadašnjoj praksi EU – jer slični odgovori prema zemljama pretendentima su se događali i do tada.⁵

No odgovor EU je, i usprkos svemu navedenom, u konačnici bio pozitivan. U zaključcima Vijeća EU o zahtjevu BiH⁶ se, naime, „pozdravlja značajan napredak u provođenju Reformske agende, o kojoj su se usuglasile vlasti u Bosni i Hercegovini na svim nivoima“, poziva ju se da rad na tim reformama nastavi istim tempom, ali i na reformama u „oblasti vladavine zakona i javne uprave“ itd.⁷

Sve to je tjeralo na pitanja, pa i ono koliko je u podtekstu takve odluke stvarno uvjerenje, a koliko želja da se BiH uvlači mimo uobičajenih kriterija koji se zadaju zemljama kandidatima. Na tu vrstu pitanja je, međutim, više i od same odluke tjeralo objašnjenje zbog čega je ista donesena, koje za bosanskohercegovačku javnost dade šef Delegacije EU i specijalni predstavnik EU u BiH. Jer ono se sastojalo od glorifikacija onoga što su, navodno, vlasti BiH postigle, te pojašnjenja da su nadležni organi EU, svojom odlukom da pozitivno odgovore na zahtjev BiH za članstvo u EU, te napore samo primjereno nagradili.⁸

---

ustrajavala na bolje pripremljenom zahtjevu BiH – a njezina riječ u EU ima iznadprosječnu težinu.

⁵ Učinjeno je to u slučaju Maroka još 1987. godine, tada, doduše, uz obrazloženje da Maroko nije evropska država. Učinjeno je to, potom, i to u dva navrata, i u slučaju Albanije – uz obrazloženje, dakako, da nije realizirala obveze koje su pred nju postavljene.

⁶ Riječ je o Vijeću, održanom 20. rujna 2016. godine.

⁷ Vidjeti detaljnije „Zaključci Vijeća EU o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u EU“, <http://europa.ba/?p=44832>.

⁸ U izjavi ambasadora Lars-Gunnara Wigemarka se, tim povodom, navodi sljedeće: „U proteklim mjesecima, svjedočili smo značajnom napretku u naporima zemlje da se približi Evropskoj uniji, a današnja odluka Savjeta obilježava veliku prekretnicu za evropske integracije Bosne i Hercegovine. Ona slijedi naporan rad vodstva zemlje na svim nivoima, koje je pokazalo svoje opredjeljenje reformama. Što je najvažnije, današnja odluka je odgovor na zahtjeve građana za promjene i približavanje Evropskoj uniji.

Ova odluka označava početak procesa u kojem BiH nastoji uhvatiti korak sa susjedima u regiji koji su već kandidati za članstvo u EU. Evropska komisija će sada početi da detaljno procjenjuje trenutnu situaciju u raznim područjima i sektorima u BiH. To će dovesti do sačinjavanja mišljenja o spremnosti BiH da krene naprijed u procesu pristupanja ka statusu kandidata, te eventualno otvori pregovore o pristupanju. Prerano je spekulirati o tome koliko će to trajati.

U međuvremenu, BiH ne smije izgubiti fokus. Reforme koje unapređuju ekonomski rast i socijalnu pravdu, vladavinu zakona i javnu upravu trebaju da se nastave, a lideri i vlasti u BiH ih trebaju rješavati konstruktivno i kroz dijalog.

Reformska agenda obećava mnogo, i postignuti zamah se treba nastaviti. Tempo i učinkovitost reformi za napredak u sklopu procesa EU integracija će u konačnici odrediti proces

Naravno da ozbiljne analize takva objašnjenja teško mogu prihvatiti kao meritorna. Jer procesi u BiH su, nažalost, upravo suprotna predznaka načinu kako su prikazivani. Još konkretnije, vrijeme zadnjih nekoliko godina puno više od trendova evropskoga približavanja karakteriziraju dezintegracijski procesi, čija posljedica nije samo tapkanje BiH u mjestu, nego, naprotiv, i procesi koji izazivaju sve veće strahove od mogućnosti njezine disolucije. Neke od sastavnica te vrste procesa u drugoj polovici 2016. godine osudili su i svjetski centri moći.⁹

Kako, dakle, u uvjetima apostrofiranog tipa unutarnjih silnica objasniti benevolentnost institucija EU prema BiH i onog što je, na putu prema društvu evropskih naroda, do sada prešla? Jedino logično je, po prirodi stvari, objašnjenje kako je kod EU definitivno prevladalo opredjeljenje da BiH treba apsorbirati mimo uobičajenih kriterija, a tek potom u njoj, kao članici evropske obitelji, razvijati i evropske standarde. Moguće je, dakako, slijedi li se navedena logika u razmišljanju, pronaći i u razloge takve evropske orijentacije – a oni su geopolitičke prirode, i nemaju specijalnih veza s tobožnjim emocijama Evrope prema ovom dijelu evropskoga kontinenta.

2. Geopolitičke varijable priključivanja BiH društvu evropskih naroda

Put BiH prema društvu evropskih naroda prate i stimulirajuće i destimulirajuće geopolitičke silnice. Nema dvojbe da prve dolaze iz pravca Evropske unije i NATO-a. Val apsorpcije zemalja srednje i istočne Evrope početkom ovog stoljeća, naime, ne treba promatrati samo kroz instaliranje standarda zemalja EU kao općeevropske vrijednosti. Primjeri Rumunjske i Bugarske, uostalom, u prilog tome najzornije svjedoče. Ni jedna ni druga, još konkretnije, u momentu prijema u punopravno članstvo nisu udovoljavale ni minimumu uvjeta koje članstvo u EU podrazumijeva – a serioznije propitivanje bi, veliki je stupanj vjerojatnosti, pokazalo da tim uvjetima ne udovoljavaju još uvijek.

---

pristupanja. Učinkovita koordinacija i suradnja između nadležnih vlasti na svim nivoima će biti sve više neophodna da bi se osigurali pomaci u procesu. Samo kroz zajedničke napore, uključujući dijalog, zemlja može napredovati na putu ka Evropskoj uniji.“ (Vidjeti, <http://europa.ba/?p=44837>)

⁹ Provođenje referenduma o Danu RS-a, primjerice, osudile su sve članice Vijeća za implementaciju mira u BiH, osim Rusije. Ili, dodjeljivanje zahvalnica i nagrada Narodne skupštine Republike Srpske presuđenim ratnim zločincima – Biljani Plavšić i Momčilu Krajišniku, te Radovanu Karadžiću, u odnosu na kojega je, a u vezi s ratnim zločinom i genocidom, donesena prvostupanjska presuda Haškog tribunala – osudiše OHR i Ambasada SAD-a u BiH. No još važnije je da osudu izbjeci nije mogla ni Delegacija EU u BiH, ona ista koja je samo mjesec dana prije toga hvalila napredak zbog kojega je BiH nagrađena pozitivnom odlukom u odnosu na njezin zahtjev o članstvu u EU.

Zašto su, pak, ako je tako, za društvo evropskih naroda ove zemlje ipak dobile zeleno svjetlo? Razlozi su, očito, geopolitičke naravi – i, iz pozicije racija, to svjetlo palili nisu oni koji su snimali stupanj njihove adaptiranosti evropskim standardima, nego NATO i strukture njegova odlučivanja. Vjerovalo se, očito, da se s Rumunjskom i Bugarskom zaokružuje prostor do Crnog mora, a time i prostor geopolitičke kontrole najvećeg dijela prostora nad kojim je nakon Drugog svjetskog rata kontrolu imao glavni američki geopolitički rival – SSSR, odnosno Rusija kao njegova sljednica.

Taj tip uvjerenja je, s druge strane, faktor i svojevrsnog evropskoga us-pavljanja, na dijelu prostora bivše jugoslavenske države posebice – u vezi s BiH i Srbijom prije svega. Ovim državama su, još konkretnije, nametnuti uvjeti koji su za pristupanje društvu evropskih naroda prakticirani i kod svih ostalih – u nekim detaljima čak i oštriji.

Nije se, međutim, računalo s promjenama na globalnoj geopolitičkoj sceni – niti s procjenama da bi one mogle zakomplicirati i čitav proces geopolitičkoga zaokruživanja. A u posljednjih sedam-osam godina dogodilo se upravo to, i proces pridruživanja BiH i Srbije učinilo puno kompleksnijim no što se prije toga moglo pretpostaviti. Pitanje je, naime, koliko u ponovnom vraćanju procesa u prvobitnu kolotečinu više efikasna može biti i najnovija, u biti izvanprincipijelna naklonost ovim dvjema državama – Bosni i Hercegovini posebice.

Nova činjenica na geopolitičkoj sceni je, preciziranja radi, povratak Rusije na poziciju s koje je početkom devedesetih godina prošlog stoljeća nestala. Najzorniji dokazi za to su umiješanost u izdvajanje Krima iz Ukrajine i njegova aneksija Rusiji te involviranost u rat u Siriji. No zbog naraslog nezadovoljstva i izblijeđenih očekivanja od Evropske unije – a uzroci i jednom i drugom su posebice u sporim reformama i nabujaloj korupciji – nedvojben je i rast proruskih opredjeljenja u zemljama pod patronatom nekadašnjeg SSSR-a. Pobjednik, primjerice, predsjedničkih izbora u Bugarskoj – koja je članica EU – pokazuje otvorenu naklonost Rusiji. Isti je ishod predsjedničkih izbora, potom, i u Moldaviji, zemlji kojoj su EU i NATO bili cilj – a on bi sada, nakon pobjede proruskog kandidata, mogao biti doveden u pitanje, čak i potpuno promijenjen.

No interes Rusije je sve izraženiji i za prostor bivše Jugoslavije. Zagrljaju joj je, po svemu sudeći, iako je sve učinila da se to ne dogodi, izmakla Crna Gora. Apetiti joj, međutim, na Srbiju i Bosnu i Hercegovinu sve više dobivaju na snazi. Istina, tu vrstu apetita pokazuju i neki drugi – Istanbul, pa i najekstremnije filozofije koje dolaze iz arapskoga svijeta. O tome, uostalom, javno govore i najistureniji evropski dužnosnici. No svima njima je jasno da ključ

rješenja nije u BiH, ili jednom njezinu dijelu, nego u Srbiji. I stoga im težište na toj zemlji danas i jeste.¹⁰

Apostrofirane činjenice, dakle, više kao uteg o vratu bosanskohercegovačkom putu prema društvu evropskih naroda. Kakav će, pak, njihov konačni učinak biti, ovisi i o globalnim geopolitičkim trendovima, ali i o smjeru društvenih i političkih procesa u samoj BiH.

3. Bosanskohercegovački trendovi kao varijabla integriranja u Evropsku uniju

Proces pridruživanja BiH Evropskoj uniji i NATO paktu traje više od 17 godina. Započeo je, još konkretnije, sredinom 1999. godine, kada Evropska komisija pokrene Proces stabilizacije i pridruživanja zemalja zapadnog Balkana – među njima i BiH. Od tada do danas je, dakako, u tom procesu pređen značajan dio ukupnoga puta.

Na glavne etape prijedrenog puta vrijedi ukazati i u kontekstu ove analize. Dakle, već u ožujku 2000. godine objavljena je Mapa puta (*Road Map*) s 18 uvjeta koje BiH ima ispuniti kako bi se pristupilo izradi Studije izvodljivosti za početak pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Studijom izvodljivosti, koju Evropska komisija usvaja koncem 2003. godine, identificira se 16 prioriternih oblasti u kojima BiH ima napraviti napredak kako bi Vijeću Evrope bilo preporučeno otvaranje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju – a isti su pokrenuti dvije godine nakon toga, u studenom 2005. godine. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je potpisan u lipnju 2008. godine, a na snagu stupa sedam godina nakon toga – 1. lipnja 2015. godine. Na koncu, zahtjev za članstvo u EU Bosna i Hercegovina podnosi u veljači 2016. godine, a Vijeće za opće poslove Evropske unije isti prihvaća 20. rujna 2016. godine i daje nalog Evropskoj komisiji da pripremi upitnik za BiH, koji bi joj trebao biti uručen 9. prosinca 2016. godine.

Na prvi mah, dojam je kako je urađeno mnogo. Stvarno, međutim, BiH je, što se tempa tiče, na samom dnu liste zemalja zapadnog Balkana na koje se Proces stabilizacije i pridruživanja iz 1999. godine odnosio. Uostalom, jedna od zemalja s toga popisa, Hrvatska, već je od srpnja 2013. godine članica EU, a ispred BiH su, izuzimajući Kosovo, i sve ostale – Crna Gora, Srbija, Makedonija i Albanija.

¹⁰ Austrijski kancelar Christian Kern, primjerice, i više je nego eksplicitan. „Mi vidimo da se Turska tamo bori za osvajanje terena, vehabijska struja i Rusi su također zainteresirani da dobiju na utjecaju. Evropa ne smije prepustiti taj teren drugima. To za mene znači što brže pristupanje Srbije“ (vidjeti *Nezavisne novine*, 20. 11. 2016., „Turci, vehabije i Rusi žele Balkan; Srbiju što prije u EU“, <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Turci-vehabije-i-Rusi-zele-Balkan-Srbiju-sto-prije-u-EU/398777>)

Razlozi zastoju BiH se, dakako, ne nalaze samo u jednom detalju. Jedan od onih kojima se u javnosti u pravilu operira je nedostatak unutarnjeg političkog konsenzusa u vezi s euroatlantskim putem BiH. I to je točno. Unutarnjeg političkog konsenzusa u vezi s euroatlantskim putem BiH je sve manje. No još uvijek je malo argumenata u prilog tezi kako je temeljni razlog njegova izostajanja u sve manjoj spremnosti u BiH za EU – iako, ponovimo, ni nju, barem na razini političke klase, ne treba ignorirati.

Drugim riječima, uz apostrofiranu nesprijetnost uputno nije ignorirati i još jedan, barem isto toliko važan razlog. A on se, pojednostavljeno, krije u izostanku konsenzusa o karakteru političkog uređenja same Bosne i Hercegovine. I, takav je dojam, kako vrijeme odmiče, političkog konsenzusa u vezi s tim je sve manje. U prilog tome, uostalom, svjedoče referendum o Danu RS-a, najave referenduma do kojih bi tek trebalo doći, pitanje izmjena Ustava i Izbornog zakona itd.

Promatra li se, pak, izostanak ove dvije vrste konsenzusa kumulativno – izostanak političkog konsenzusa i o BiH i o EU – rezultat je sve veći uteg o vratu zemlji da se u neki od vagona pridruživanja društvu evropskih naroda uopće ukrca.

Problem, na koncu, postaje još veći dodaju li se svemu tome i sve prepoznatljivije proruske simpatije unutar dominantne političke opcije u Republici Srpskoj prije svega. Elementi toga tipa simpatija, istina, postoje i unutar Srbije – otkuda se u BiH prelijevaju po zakonu spojenih posuda – iako su, barem što se oficijelnih političkih stavova tiče, evidentne razlike u njihovoj manifestaciji. Prvi čovjek srbijanske izvršne vlasti, naime, na verbalnoj ravni naglašava evropsku orijentaciju svoje zemlje, ali i opredijeljenost za izgradnju dobrih odnosa s Rusijom, Kinom i SAD-om. Nikada do sada, međutim, nije bio eksplicitan i u vezi s konkretizacijom svoje evropske orijentacije – u dijelu koji se odnosi na integriranje u NATO asocijaciju posebice.

Za razliku, pak, od njega, prvi čovjek Republike Srpske ne krije svoje simpatije za Rusiju, niti se ustručava ocjena kako je budućnost EU vrlo upitna. Takvu orijentaciju je, među inim, demonstrirao i nakon rezolucije Evropskog parlamenta o borbi protiv ruskih medija.¹¹ To je, uzvraća Dodik, i to na

---

¹¹ U rezoluciji naslovljenoj kao „Strateška komunikacija EU u obrani od propagande trećih strana“, koju je inicirala poljska zastupnica Anna Fotyga, stoji da Rusija navodno financira oporbene političke snage i organizacije u državama EU, koristi bilateralnu suradnju da bi podijelila članove EU. U rezoluciji su kao glavne informativne prijetnje po Evropsku uniju i njezine partnere u istočnoj Evropi označeni agencija Sputnik, televizijska postaja RT, fond „Russkij mir“ i agencija ruskog ministarstva vanjskih poslova „Rossotrudničestvo“, (https://hr.rbth.com/news/2016/11/23/eu-parlament-usvojio-rezoluciju-o-borbi-protiv-ruskih-medija_650387)

gotovo identičan način kako je to učinio i sam Putin, „zapadna demokracija liberalnog tipa, koja nama ovdje šalje BBC, CNN i ostale da nam lažu i spekuliraju u vezi s ratom, povodom za ratove, sotoniziraju cijeli jedan narod. To je demokracija koja ne može da izdrži ni konkurenciju istinitih činjenica i medija i zato su primorani da donose takve rezolucije“.¹²

I s druge strane, predsjednik Republike Srpske je eksplicitan i što se tiče NATO-a. Za njega, naime, NATO je u neugodnom sjećanju srpskog naroda i odluka o priključivanju BiH ovoj vojnoj alijansi moguća je samo uz referendumsko zeleno svjetlo građana Republike Srpske. Pri tome, to se izriče u formi koja je gotovo odbijajuća.

Umjesto zaključka

Bosna i Hercegovina je nesumnjivo dio ukupnoga evropskog interesa. Institucije EU to pokazuju sve intenzivnije, i na najočigledniji način dakako. Razlog tome, dakako, nije specijalna ljubav prema BiH, nego svijest da bez nje upitan može biti i evropski projekt kao cjelina.

No na putu BiH prema društvu evropskih naroda su i vrlo raznolike prepreke – vanjske i unutarnje. Riječ je, prije svega, o izmijenjenim geopolitičkim odnosima, povratku na svjetsku geopolitičku scenu Rusije posebice. A on se u formi kočnice javlja i u slučaju bosanskohercegovačke ambicije da postane punopravnom članicom velike evropske obitelji.

Prepreke evropskomu putu se, na koncu, prepoznavati počinju i u samoj BiH. Razlog tome je dijelom u izostanku konsenzusa o uvjetima pod kojima se evropskom putu daje zeleno svjetlo. Dio razloga je, potom, i u izostanku konsenzusa u vezi s BiH kakvu je EU spremna primiti u vlastito društvo – jer iza takve dio bosanskohercegovačke političke klase nije spreman stati. Dio razloga je, na koncu, i u oživljavanju starog tipa simpatija prema Rusiji i njezinu sustavu vrijednosti – i istodoban pad simpatija za EU i sustav vrijednosti koji ona baštini.

Odnosi između apostrofiranih silnica će, ovisno o tome kakvog predznaka budu, odrediti i bosanskohercegovačku sudbinu – ishod njezine neupitne startne opredijeljenosti za EU, opredijeljenosti koja bi, pod određenim pretpostavkama, u konačnici mogla u potpunosti okopniti, a pod nekim drugim, opet, i dobiti dodatno ubrzanje u odnosu na dinamiku koju ima danas.

¹² Vidjeti, <http://www.nspm.rs/hronika/milorad-dodik-rezolucija-evropskog-parlamenta-o-borbi-protiv-ruskih-medija-je-stetna-i-apsolutno-neprihvatljiva.html?alphabet=l>.

Literatura

- Bugarska i Moldavija u rukama kandidata bliskih Kremlju, <http://www.slobodnaevropa.org/a/bugarska-rumunija-izbori/28114939.html>
- Europski parlament usvojio rezoluciju o borbi protiv ruskih medija, https://hr.rbth.com/news/2016/11/23/europski-parlament-usvojio-rezoluciju-o-borbi-protiv-ruskih-medija_650387
- Milorad Dodik: Rezolucija Evropskog parlamenta o borbi protiv ruskih medija je štetna i apsolutno neprihvatljiva, <http://www.nspm.rs/hronika/milorad-dodik-rezolucija-evropskog-parlamenta-o-borbi-protiv-ruskih-medija-je-stetna-i-apsolutno-neprihvatljiva.html?alphabet=1>
- Njujork tajms: Pobjeda proruskih kandidata u Bugarskoj i Moldaviji – novi udarac zapadu, <http://www.blic.rs/vesti/svet/njujork-tajms-pobeda-proruskih-kandidata-u-bugarskoj-i-moldaviji-novi-udarac-zapadu/4yestxw>
- Proruski predsjednički kandidati pobjeđuju u Bugarskoj i Moldaviji, <http://www.izravno.com/hr/info/eu/proruski-predsjednicki-kandidati-pobjedjuju-u-bugarskoj-i-moldaviji/>
- Put BiH prema Europskoj uniji od 1999. godine do danas, <http://www.vecernji.ba/put-bih-prema-europskoj-uniji-od-1999-godine-do-danas-1060087>
- Turci, vebabije i Rusi žele Balkan; Srbiju što prije u EU, <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Turci-vehabije-i-Rusi-zele-Balkan-Srbiju-sto-prije-u-EU/398777>
- Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje pohvalilo progres BiH u 2015. godini na putu ka EU (VIDEO), http://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/predsjedavajuci/govori_predsjedavajuceg/default.aspx?id=21194&langTag=hr-HR
- Zaključci Vijeća EU o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u EU, <http://europa.ba/?p=44832> (preuzeto 20. 10. 2016.)
- Wigemark: Veliko dostignuće Bosne i Hercegovine na putu ka EU, <http://europa.ba/?p=44837> (preuzeto 20. 10. 2016.)

GEOPOLITICAL AND SOCIAL SETTINGS FOR BOSNIA AND HERZEGOVINA'S INTEGRATION IN THE EU

Summary

Bosnia and Herzegovina is undisputable part of European environment, and at the same time an awareness for the EU to become a part of great European's people's family. In addition to this, there are many everyday activities of the EU institutions towards Bosnia and Herzegovina. Reasons for this is the also a desire for integration of this area into the EU. Also, there are geopolitical reasons – partly appeared as well as the negative variable of BiH's integration to the EU. On the other side, obstacles towards European path are significantly positioned in Bosnia and Herzegovina. Before all, it is about the lack of consensus about conditions under which the green light towards European path can be given. Furthermore, it is revival of old type sympathy for Russia and its system of values. On the end, it is the subtle animosity from one part of political elite to recreate the European system of values, which means functioning of legal state, what guarantee legal security no matter of personal interests and actions.

Key words: EU, European values, geopolitical forces, Bosnia and Herzegovina's consensus.